

V Jámě 697/3, Praha 1, Nové Město, Módní ateliér Štyrský – Toyen a Háša, pasáž domu U Nováků

Roku 1929 se v secesním obchodním domě U Nováků, který byl čerstvě dostavěn směrem do ulice V Jámě jeho původním architektem Osvaldem Polívkou, usídlila nejen avantgarda divadelní, ztělesňovaná Voskovcovým a Werichovým → Osvobozeným divadlem, hudební (v obchodě Ference Futuristy bylo možné koupit gramofonové desky i gramofony), ale nakrátko i avantgarda výtvarná. „Když pro mne a pro Štyrského skončila pracovní sezóna v Osvobozeném divadle, které se mělo do budoucnosti stát divadlem, které bude hrát jen hry pro oba komiky,“ vzpomínal Nezval, „našel Háša pro Štyrského a Toyen náhradní povolání: koupil stroj na stříkání barev a Štyrský s Toyen vyráběli módní zboží, jemuž dávali styl některých svých obrazů.“ (Vítězslav Nezval: *Z mého života*, 1959) V pasáži U Nováků si Jindřich Štyrský a Toyen otevřeli „módní ateliér“, který měl propojit jejich výtvarnou tvorbu s komerčním designem.

Josef Háša investoval do nákupu stroje na stříkání barev, aby Štyrský a Toyen s jeho pomocí začali styl svých obrazů přenášet na povrchy kravat, šátků, šál, dámského prádla a dalšího módního zboží. Stříkací metodu práce s barvami si ostatně osvojili už při své volné tvorbě v duchu artificialismu. Reklama na novou provozovnu otištěná 4. května 1929 v časopise *Domov a svět* slibovala „mondénní patronovaný ornament, který originelně ozdobi naše dívky a ženy“ a vyzdvihovala také „praktičnost“ našich umělců.

Chuť do tohoto spořádaného zaměstnání bytostnému bohémovi Štyrskému však nevydržela dlouho. Vdechování jemně rozprášených barev (přestože při práci používal ochrannou masku) navíc nepřispělo k jeho chatrnému zdraví, systematicky podlamovanému životním stylem, a urychlilo rozvoj těžké srdeční choroby. Z nemoci se Štyrský odmítl léčit v nemocnici a překonal ji díky péči Toyen a spřáteleného lékaře Josefa Brumlika ve svém tehdejší podnájmů na žižkovské adrese Olšanské náměstí 5. Po zotavení se Štyrský k práci se stříkací pistolí už nevrátil a přijal roli redaktora časopisu → *Odeon*, který vydávalo stejnojmenné nakladatelství Jana Fromka a jehož první číslo vyšlo v říjnu 1929.

Štyrský-Toyen a Háša

Zařídili si módní atelier v Praze v pasáži u Nováka. Zvláštní druh zdobení jemných textilií zcela jiným způsobem, než tomu bylo doposud. Není to botika, ale metoda, zvaná stříkací, jež umožňuje daleko rozmanitější skupenství obrázků a zejména barev. Prohláštějí jejich zboží, šály, šátky, dámské prádlo, kravaty, máte dojem sejobstraktnějších obrazů. Je to pocit dámských budoárů, poesie plná křehkých odstínů a čtvrtónů — je to mondenní patronovaný ornament, který originálně ozdobí naše dívky v činy. Máme radost z toho, že i v tomto směru dopodlou naši umělci říci své slovo a i na tyto praktické věci vynaložit nejen svoje umění, ale i důvtip a vkus.

Při jemném rozprašování barev je nutno zabezpečit se ochrannou maskou.

Vzhleda postupu práce stříkačím aparátem.

Reklama firmy Štyrský-Toyen a Háša v časopise Domov (1929; NK)

Jindřich Štyrský a Toyen v maskách při práci s „Deka“ barvami (1929)

Vodičkova 736/15, Praha 1, Nové Město, Akademická kavárna

Akademická kavárna ve Vodičkově ulici v novorenesančním domě architekta a mecenáše Josefa Hlávky už od devadesátých let devatenáctého století patřila mezi vyhledávané pražské kavárny. Podnik nabízel rozsáhlé, vzdušné a dobře větrané prostory, verandu i letní zahrádku. Číšníci kromě kávy přinášeli návštěvníkům na 200 různých titulů českých, německých i zahraničních novin a časopisů. Ještě po válce byla po několik let Akademická kavárna „domácí půdou“ pro malíře Jana Zrzavého a grafika a scénografa V. H. Brunnera. Později sem často zavítali Jiří Voskovec s Janem Werichem z nedalekého → Osvobozeného divadla v domě U Nováků, kteří tu i psali své písně a divadelní revue. A mladičky Vladimír Holan ocenil zejména výhled z okna, pod nímž procházely studentky dívčí školy sídlící na protější straně ulice.

Jako každá nastupující avantgarda uzavřeli jsme se do svého začarovaného kruhu, do kterého nebyl nikdo připuštěn. Byli jsme nenasášenliví a pouštěli se v kavárnách do debat a polemik, ale jen s lidmi, které jsme měli rádi, i když jsme je neuznávali. Jeden z nich, nejkouzelnější člověk, jakého jsem kdy poznal, V. H. Brunner, kterého jsme potkávali zpravidla v noci v Montmartru, kde sedával s Janem Zrzavým, nebo, mám-li být diskrétnější, v Akademické kavárně, kde tito dva nerozluční přátelé rozbili svůj stan, tvrdil, že blbost je internacionální, kdežto my ji prohlásili za epiteton constans nacionalismu. Jinak byl nám V. H. Brunner nepostradatelným společníkem a jeho dobrácký humor byl bez soupeře.

Vítězslav Nezval: Z mého života (1959)

Akademická

Méně útulná, jako spíše náhodná. Náčrtek k epigramu. Snad: reprodukováná změna. Má dokonalého vrchního a nedostatek věšáků. Scházejí se tu zakladatelé svobodných názorů. A žurnalisté. A opět starší dámy. Popíjí se káva obého zbarvení, pivo, minerálky.

Akadematická kavárna (www.obrazkarna.cz)

Zde jsem poprvé spatřil muže, který se cítil šťasten, mohl-li neustále otáčeti svým prstenem. Hleděl přitom na biliárové oddělení a na velké stěhování tág.

Je odtud výborně viděti na ulici a na studentky z Vyšší dívčí.

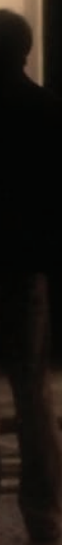
Resumé: Dokonalý vrchní.

Vadimír Holan: Pražské kavárny (*Gentleman*, 1925)

MCD

Donald's

Nakladatelství a knihkupectví Fr. Borový, založené roku 1877, ve dvacátých letech dvacátého století sídlilo ve Štěpánské ulici. Svůj redakční stůl zde měl i S. K. Neumann, redaktor časopisu *Červen*, který nakladatelství vydávalo. Časopis vznikl v roce 1918 a podtitulem „tendenční čtrnáctideník“ se hlásil k levicové orientaci a propagoval „radikální socialismus“ a socialistickou kulturu. Nejprve Neumann spolupracoval s čapkovskou generací a s výtvarnou skupinou Tvrdošijných, poté, co se radikalizoval, se obrátil na generaci nejmladší. Neumannův *Červen* se stal prvním časopisem, který věnoval publikační prostor *Devětsilu* (12. číslo svého čtvrtého ročníku roku 1921). Neumann redigoval i knižní Edici *Června*, jež v původní i překladové tvorbě „prezentovala vysoké umělecké hodnoty a myšlenkový radikalismus“. Neumann zde vydal Leninovu knihu *Stát a revoluce*, ale i *Obrazy se soudobého Ruska* Ivana Olbrachta. Ikonickou knihou generace *Devětsilu* se stala próza *Bubu z Montparnassu* Charlese-Louise Philippa (1901, česky 1919), první svazek Edice *Června*.

V následujících letech se nakladatelství – vzhledem k finančním potížím – několikrát stěhovalo, až posléze ho koupil Jaroslav Stránský a v roce 1928 přesídlilo na stálou adresu → Národní 18.

S Teigem seznámil mě St. K. Neumann u Borového ve Štěpánské ulici. Představil mě docela neobřadně, když jsem vešel:

„Tady máš taky jednoho. Ještě sice nic není, ale bude z něho určitě lyrik. Vezmi si ho pod svá křídla a uvidíme. Něco tu od něho mám a nevypadá to špatně.“

Jaroslav Seifert: Všecky krásy světa (1985)

ZIMNÍ ČÍSLO 1919

CENA 3 Kč.

ČERVEN ZIMNÍ
ČÍSLO 1919

NAKLADATEL FR. BOROVÝ V PRAZE

ČERVEN

PROLETKULT — KOMUNISM — LITERATURA — NOVÉ UMĚNÍ

ROK IV. ČÍSLO 5.

VEDE STANISLAV K. NEUMANN

5. KVĚTNA 1921.

Jaroslav Seifert (Devětsil):

Dav

Sebe milující,
jsme dav,
vpadnuvší do ulice,
jsme vodopád lidských těl
a vášně ve varu,
jsme víno, šumící v ulice poháru,
jsme moře,
rozlité po prostoře,
jsme dav,
stotisíc hlav,
jsme dvěstětisíc rukou,
jež na brány království božského vášnivě
tlukou,
jsme zázrak nad zázrak,
zástupy rozradostněné,
stvoříme z ničeho nic
svět.

Ulice, která se nad námi klene,
jsou Rudého moře vlny zkamenělé,
jež Mojžíš rozdělil kouzelným kynutím
ruky,

neboť se zlíbilo bohu,
by na břeh protější přesly jeho pluky,
nesmochvíše nohu;
však běda zástupu nepřátel v brnění, jež
se třpytí,

zahyne v nich,
až se mu na hlavu sřítí,
a tona,
prokleje svého Faraona.

Jsme dav,
jsme plamenky, vyšlehlé ze středu země,
které se slily
v ohromný požár nadšení a síly,
jsme mrak,
s výkřiků blesky hromem dunící temně,

jsme petarda hněvu, jež v rozhodný
okamžik praskne,
jsme dav,
kdybychom chtěli a pivilí na slunce,
shasne.

Vít Ort:

Oračky

Krájejí chleba od rána do večera,
a večer
pod buků ochranou se teskně obejmou
a neusnou.
Vzpomínají.
Jak to as přijde, když stále krájejí chleba,
že mladá žena a malé dítě,
jež zřely dnes na úsvitě,
měly v hladových tvářích bolestné oči?

Oldřich Bartoník:

„Pane, jíte rád mozečky malých
dětí?“

(Na motiv z Baudelaira.)

Představte si takový běloučkový, kavárenský
stůl, na kterém tančí rudé, bílé a černé ná-
poje ve všech možných variacích druhů v ná-
dobách nepoměrně větších než je žízení těch
obvyklých typů požiračů hodin. Představme
si jeden takový bílý, emramorový stůl, zaha-
lený kouřem tlustého doutníku, který svírají
tlusté retы nudícího se pána, jenž bouli své
vodnaté, bezbarvé oči na křičící život ulice.
K tomu pánu, majiteli tlustého doutníku a
dvou strašlivých mrtvolných očí, přijde kdosi
a otázke se ho tónem, jakoby pronášel přání
dobrého dne:

„Pane, jíte rád mozečky malých dětí?“

Ach, tedy nikoli? Opravdu? Mohlo by to